

Інститут обдарованої
дитини
НАПН України

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«ДІАГНОСТИКА
В ПЕДАГОГІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ»

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	011 «Освітні, педагогічні науки»
Спеціалізація / освітньо-наукова програма	Освіта та розвиток обдарованої особистості
Компонент освітньо-наукової програми	навчальна дисципліна за вибором аспіранта
Курс/Семестр	2 курс, 4 семестр
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС/загальна кількість годин	3 ЄКТС /90 год.
Вид занять	лекційні, семінарські
Мова викладання	українська
Форми поточного та підсумкового контролю	Усне опитування, виконання індивідуального науково-дослідного завдання, залік
Викладач	Мельник Марина Юріївна, кандидат педагогічних наук, завідувачка відділу діагностики обдарованості E-mail: maryna.melnyk@ukr.net
Консультації	Здійснюються за запитом здобувачів
Анотація дисципліни	Дисципліна «Діагностика в педагогічному дослідженні» є вибірковою в структурі базової педагогічної освіти і поряд з іншими курсами закладає основи професійної підготовки здобувачів освіти ОП «Освіта та розвиток обдарованої особистості». Робочою програмою дисципліни передбачається ознайомлення аспірантів із основними методами діагностики в педагогічному дослідженні та психометричними основами діагностичної роботи; надання аспірантам професійних знань зі структури та особливостей організації діагностичного обстеження в педагогічному дослідженні; формування умінь та навичок планування, організації та проведення діагностичної роботи та аналізу її результатів, використання якісних та кількісних методів при проведенні педагогічного дослідження; розвиток уміння ставити науково-педагогічні проблеми, обґрунтувати їх новизну, розробляти й удосконалювати категоріальний апарат педагогічних досліджень, створювати програму педагогічного дослідження та реалізовувати її.
Мета викладання дисципліни	Метою курсу «Діагностика в педагогічному дослідженні» є отримання аспірантами знань з теоретичних та практичних основ діагностики в педагогічному дослідженні та формування навичок проведення діагностики в педагогічному дослідженні.

<p>Програмні компетентності</p>	<p>Інтегральна компетентність (ІК):</p> <p>ІК-1. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі освітніх, педагогічних наук та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.</p> <p>Загальні (ЗК):</p> <p>ЗК-3. Здатність до формування, абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей / креативності при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.</p> <p>ЗК-4. Здатність проводити дослідження на відповідному вимогам науки рівні, розробляти та управляти науковими проектами.</p> <p>ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми науково-педагогічного характеру.</p> <p>ЗК-6. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології в науково-педагогічній діяльності.</p> <p>Спеціальні (СК):</p> <p>СК-2. Здатність дотримуватись етики досліджень / принципів, вимог щодо академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.</p> <p>СК-3. Здатність розробляти і застосовувати методологію, визначати стратегію і план дій дослідження та моделювати, реалізовувати і розвивати процес вирішення нових наукових педагогічних проблем і задач в області обдарованості.</p> <p>СК-5. Здатність застосовувати якісні та кількісні методи при проведенні наукових педагогічних досліджень в галузі обдарованості / обдарованості особистості.</p> <p>СК 11. Здатність до продукування нових ідей та розв'язання комплексних програм в галузі дослідницько-інноваційної діяльності, апробації результатів наукового дослідження, їх поширення та впровадження у педагогічну практику на регіональному, національному та міжнародному рівнях.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПРН 1. Вміти демонструвати системний науковий світогляд; володіти сучасними теоріями і концепціями в області педагогіки обдарованості та психології обдарованої особистості, професійною етикою; демонструвати загальний культурний кругозір; нести відповідальність за особистий професійний розвиток.</p> <p>ПРН-3. Вміти застосовувати знання щодо інформаційних технологій, використовувати ці технології в науковій, освітній і професійній діяльності; розумітись в базах даних та інших електронних ресурсах, спеціалізованому програмному забезпеченні у науковій та навчальній діяльності, критично ставитись до отриманої інформації.</p> <p>ПРН-4. Вміти здійснювати систематичний огляд, системний аналіз, креативний дослідницький синтез нових знань та складних ідей, їх критичне осмислення й усвідомлення для проведення педагогічних досліджень; вміти розробляти та реалізовувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання і професійну практику та розв'язати значущі педагогічні проблеми; вміти приймати стратегічні рішення; оцінювати ризики; виявляти лідерство та повну автономність і відповідальність під час їх реалізації.</p> <p>ПРН-6. Вміти ставити науково-педагогічні проблеми, обґрунтувати їх новизну, розробляти й удосконалювати категоріальний апарат</p>

	<p>педагогічних досліджень формулювати мету, завдання і гіпотезу дослідження, створювати програму (теоретичного, експериментального) педагогічного дослідження та реалізовувати її; системно оцінювати результати науково-дослідної роботи; формулювати висновки і складати рекомендації для практичного впровадження її результатів у дослідницько-педагогічну практику та систему вищої освіти; визначати перспективи подальших досліджень.</p> <p>ПРН-8. Вміти застосовувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості, за якою здобувач вищої освіти проводить дослідження; засвоювати основні концепції в практичній педагогічній діяльності, вирішувати теоретичні і практичні проблеми; оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку.</p> <p>ПРН-9. Знати принципи планування наукових досліджень та вимоги академічної доброчесності в освітній галузі; дотримуватися етичних норм, доброчесності та авторського права в проведенні наукових досліджень щодо обдарованості, презентації їх результатів в організації освітньої і професійно-педагогічної діяльності.</p> <p>ПРН-12. Вміти вибирати і доречно використовувати теоретичні (якісні) і релевантні критеріям і показникам емпіричні методи та технології педагогічного дослідження; застосовувати методи діагностики обдарованості, технології та методи статистичної обробки емпіричних даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи; вибирати або створювати ефективні методики емпіричного педагогічного дослідження відповідно до критеріальних показників наукової розвідки у сфері обдарованості.</p>					
<p>Структура навчальної дисципліни за вибором</p>	<p>Назви змістових модулів і тем</p>		<p>Кількість годин</p> <p>Денна форма</p> <p>Усього у тому числі</p> <p>Л. Пр. (сем.) Інд. С.р.</p>			
<p>Зміст навчальної дисципліни за вибором</p>	<p>Тема 1. Діагностика в педагогічному дослідженні: науково-практичні основи</p> <p>Історія розвитку психодіагностичних досліджень. Виникнення та розповсюдження тестування. Предмет психологічної діагностики. Кваліфікація діагностів. Типові помилки при проведенні психодіагностичних досліджень. Ситуація клієнта і ситуація експертизи. Варіанти використання психодіагностичних даних. Способи вирішення діагностичних завдань. Професійна етика.</p>					
	<p>1</p>	<p>2</p>	<p>3</p>	<p>5</p>	<p>6</p>	<p>7</p>
	<p>Тема 1. Діагностика в педагогічному дослідженні: науково-практичні основи</p>	<p>12</p>	<p>2</p>	<p>2</p>		<p>8</p>
	<p>Тема 2. Методи діагностики в педагогічному дослідженні.</p>	<p>44</p>	<p>8</p>	<p>6</p>		<p>30</p>
	<p>Тема 3. Психометричні основи діагностичних методів.</p>	<p>20</p>	<p>4</p>	<p>4</p>		<p>12</p>
	<p>Тема 4. Проблеми конструювання та використання діагностичних методик.</p>	<p>90</p>	<p>16</p>	<p>14</p>		<p>10</p>
	<p>Усього годин</p>	<p>90</p>	<p>16</p>	<p>14</p>		<p>60</p>

Структура діагностичного процесу. Психодіагностичний висновок. Об'єкт, суб'єкт діагностики, діагностична ситуація, діагностичні завдання, діагностичні засоби, діагностичний процес, діагноз. Планування й організація процесу дослідження. Проведення дослідження. Опрацювання емпіричних даних. Професійно-етичні норми психолого-педагогічної діагностики.

Тема 2. Методи діагностики в педагогічному дослідженні

Класифікація методів психодіагностики, основи класифікації. Класифікація на основі особливостей отримання діагностичних даних (об'єктивні тести, самозвіти, проєктивні методики, діалогічні техніки). Класифікація на основі залучення до діагностичної процедури діагноста (стандартизовані та клінічні методи). Кількісні та якісні методи діагностики. Кабінетні дослідження. Формалізовані та малоформалізовані методи діагностики.

Принципи і можливості використання спостереження в педагогічному дослідженні. Ознаки наукового спостереження. Форми спостереження. Переваги та недоліки. Підвищення надійності даних при спостереженні.

Опитування та опитувальники у структурі психолого-педагогічної діагностики. Види опитувальників. Одномірні та багатомірні опитувальники. Емпіричні та факторні опитувальники. Опитувальники-анкети. Біографічні опитувальники.

Особливості усного опитування. Сфери його застосування. Ознаки опитування та інтерв'ю. Опитування як процес спілкування. Проблеми психодіагностичного спілкування. Вимоги до умов проведення інтерв'ю. Особливості поведінки опитуваного. Підвищення надійності даних при інтерв'юванні. Правила складання діагностичного інтерв'ю. Глибинні інтерв'ю. Фокус-групові дискусії.

Письмове опитування як діагностичний метод. Анкетування, вимоги до складання анкет. Форми запитань. Індикаторна функція запитань. Підвищення надійності даних при анкетуванні.

Отримання емпіричних даних за допомогою експертної оцінки. Форми експертного опитування. Види експертних оцінок. Формування експертних груп. Надійність процедури вимірювання. Помилки експертів.

Тести та тестування у структурі психолого-педагогічної діагностики.

Об'єктивний підхід у діагностиці. Особливості тестів як стандартизованих методів. Принципи і можливості використання тестових методик. Види тестів. Групові та індивідуальні тести. Усні та письмові тести. Бланкові, предметні, апаратурні, комп'ютерні тести. Вербальні та невербальні тести.

Комп'ютерне тестування у педагогічному дослідженні. Переваги та недоліки комп'ютерного опитування.

Тема 3. Психометричні основи діагностичних методів.

Психометричні вимоги до діагностичних методик. Типи вимірювальних шкал. Фактори, що знижують точність вимірів. Стандартна помилка вимірювання. Валідність тестів. Очевидна валідність. Змістовна (внутрішня, логічна) валідність. Емпірична валідність. Конструктна валідність. Конвергентна валідність. Дискримінативна валідність. Критеріальна валідність. Поточна валідність. Прогностична валідність. Надійність діагностичної методики. Достовірність діагностичної методики. Контрольні шкали. Стандартизованість діагностичної методики. Репрезентативність тестових норм. Нормальний розподіл. Статистичні норми.

	<p>Математико-статистична обробка даних діагностики. Діагностичні дані. Дескриптивна статистика. Міри центральної тенденції. Міри мінливості. Статистичні гіпотези та статистичні критерії. Рівні статистичної значущості. Параметричні та непараметричні критерії достовірності відмінностей. Індуктивна статистика. Міри зв'язку даних, що виміряні в різних шкалах. Методи багатовимірного аналізу даних.</p> <p style="text-align: center;">Тема 4. Проблеми конструювання та використання діагностичних методик</p> <p>Принципи конструювання діагностичних методик. Планування розробки діагностичної методики. Предмет вимірювання. Спосіб визначення досліджуваної ознаки. Мета методики. Визначення популяції. Вимоги до часу застосування методики та до її економічності. Теоретичні концепції, які лежать в основі тесту. Визначення структури тесту. Стратегія побудови тесту. Перевірки на надійність та валідність. Проблема адаптації іноземних та іншомовних тестів. Комп'ютеризація тестів.</p>
<p>Контроль і оцінювання результатів навчання</p>	<p>Принципи, критерії, процедура та шкала оцінювання</p> <p><i>Основними принципами</i> оцінювання результатів опанування навчальної дисципліни за вибором є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – об'єктивності (оцінка має відповідати істинній якості та кількості засвоєних знань, компетентностей і результатів навчання); – прозорості (максимальній ясності та відкритості процедури, критеріїв і шкал оцінювання результатів навчання); – систематичності (перевірка якості опанування навчальної дисципліни здійснюється систематично, за кожною темою); – дієвості (корекція та вдосконалення, за потреби, компетентностей і результатів навчання відповідно до вимог освітньо-наукової програми); – індивідуального підходу (об'єктивна і справедлива оцінка відповідно до зусиль, затрачених здобувачем PhD, дотриманням ним вимог академічної доброчесності та реальних результатів навчання); <p>педагогічного оптимізму (зорієнтованість оцінювання на пошук особистісних ресурсів здобувача PhD у контексті успішного опанування навчальної дисципліни, стимулювання нових досягнень у навчальній роботі).</p> <p><i>Основними критеріями</i>, що характеризують рівень компетентності здобувача PhD при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни; – глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах; – характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); – вміння застосовувати теоретичні положення в практиці професійної діяльності під час розв'язання індивідуально-дослідницьких завдань, здійснювати аналіз ситуацій педагогічної взаємодії з метою її вдосконалення та корекції. <p>Оцінювання результатів навчання аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.</p>

Розподіл балів, які отримують аспіранти																									
T1*	T2	T3	T4	ІНДЗ**	Разом																				
10***	30	20	10	30****	100																				
<p>Примітка: * T1, T2 ... T6 – теми. **ІНДЗ – індивідуальне навчально-дослідне завдання. ***10 – максимальна сума балів, яку можна набрати за тему. ****30 – максимальна сума балів, яку можна набрати за виконання ІНДЗ.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Сума балів за всі види навчальної діяльності</th> <th>Оцінка ECTS</th> <th>Оцінка за національною шкалою для заліку</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>90-100</td> <td>A</td> <td rowspan="5">Зараховано</td> </tr> <tr> <td>82-89</td> <td>B</td> </tr> <tr> <td>74-81</td> <td>C</td> </tr> <tr> <td>64-73</td> <td>D</td> </tr> <tr> <td>60-63</td> <td>E</td> </tr> <tr> <td>35-59</td> <td>FX</td> <td>не зараховано з можливістю повторного складання</td> </tr> <tr> <td>01-34</td> <td>F</td> <td>не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> </tr> </tbody> </table>						Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку	90-100	A	Зараховано	82-89	B	74-81	C	64-73	D	60-63	E	35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	01-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку																							
90-100	A	Зараховано																							
82-89	B																								
74-81	C																								
64-73	D																								
60-63	E																								
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання																							
01-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни																							
Політика навчальної дисципліни за вибором	<p>Політика щодо академічної доброчесності Учасники освітнього процесу у своїй академічній діяльності мають дотримуватись академічної доброчесності з усіх питань цього курсу; посилаються на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримуватись загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки. Порушення академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність.</p> <p>Політика щодо відвідування занять Відвідування лекцій та семінарських занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією та її прикладним аспектом, сформулювати систему знань та ґрунтовно підготуватись до заліку та іспиту. За об'єктивних причин (хвороба, стажування тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із викладачем навчальної дисципліни).</p> <p>Політика щодо термінів виконання завдань і перескладання Відтермінування здачі завдань самостійної роботи (презентація, реферат, есе), у випадках вагової причини, може бути дозволене за умови надання необхідної документації. Відтермінування складання заліку та іспиту у випадку вагових причин та їх документального підтвердження може бути дозволене за умови погодження у науково-організаційному відділі Інституту. Проведення навчальних занять, терміни та умови виконання навчальних завдань можуть бути адаптовані до запитів здобувачів освіти із документально підтвердженими особливими потребами. Відповідальністю здобувача освіти залишається вчасне надання таких документів.</p>																								

	<p>Політика щодо правил поведінки на заняттях</p> <p>Аспіранти беруть активну участь у всіх видах діяльності на заняттях, виконують навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми, активно включаються і за потреби ініціюють спільну (групову роботу) під час семінарських занять. Спілкування учасників освітнього процесу відбувається на засадах партнерських стосунків, взаємодопомоги, толерантності та взаємної поваги.</p>
<p>Інформаційне забезпечення</p>	<p style="text-align: center;">Рекомендована література</p> <p style="text-align: center;">Основна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. / О. Л. Туриніна. — Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — 206 с. 2. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики. Київ: Університетська книга, 2019. 442 с. 3. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навч. посіб. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с. 4. Гріньова О.М., Терещенко Л.А. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. – 227 с 5. Groth-Marnat G. Handbook of Psychological Assessment (6th ed.). New York: Wiley, 2016. – 928 p. 6. Kellerman H., Burry A. Handbook of Psychodiagnostic Testing (4th ed.). – New York: Springer-Verlag, 2007. – 202 p. <p style="text-align: center;">Додаткова:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Антонова О. Є. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу : монографія / О. Є. Антонова. – Житомир: Житомир. держ. ун-т, 2005. – 456 с. 2. Буров О. Ю. Методичні засади діагностики академічної обдарованості учнів загальноосвітньої школи : монографія / [О. Ю. Буров, В. У. Кузьменко, Н. А. Бельська; за ред. О. Ю. Бузова]. – К. : ТОВ «Інформаційні системи», 2012. – 202 с. 3. Діагностика креативності у профорієнтаційній роботі : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. – 72 с. 4. Діагностика самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. – 36 с. 5. Практичний інтелект учнівської молоді: діагностика обдарованості : монографія / В. П. Тименко, С. О. Довгий, М. Ю. Мельник, Т. М. Тригуб, М. П. Кузьмінець. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. – 176 с. 6. Психологічна діагностика інтелектуально обдарованих старшокласників : методичний посібник / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, Н. І. Поліхун, К. Г. Постова. – Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. – 142 с. 7. Психологічна діагностика обдарованості: монографія / [Р. О. Семенова, Д. К. Корольов, М. О. Мельник та ін. ; за ред. Р. О. Семенової]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 172 с. 8. Терлецька Л. Г. Шкільна психодіагностика / Л. Г. Терлецька. – К.: Редакції загально педагогічних газет, 2003. – 120с. 9. Goldstein S., Princiotta D., Naglieri J. A. Handbook of Intelligence. NY: Springer-Verlag, 2015. – 498.

10. Groth-Marnat G. Handbook of Psychological Assessment (6th ed.). New York: Wiley, 2016. – 928 p.
11. Hersen M. H., & Turner S. M. (Eds.). Diagnostic Interviewing (3rd ed.). New York: Kluwer Academic Publishers, 2003. – 460 p.
12. Kellerman H., Burry A. Handbook of Psychodiagnostic Testing (4th ed.). – New York: Springer-Verlag, 2007. – 202 p.
13. Ogdon D. Psychodiagnostics and Personality Assessment (3rd ed.). Los Angeles: Western Psychological Services, 2001.
14. Wolber G. J., & Carne W. F. Writing Psychological Reports: A Guide for Clinicians (2nd ed.). Sarasota, FL: Professional Resource Press, 2002. – 158 p.

Інформаційні ресурси:

1. tests.iod.gov.ua – психодіагностичний програмний комплекс Інституту обдарованої дитини.
2. <https://journals.sagepub.com/home/jpa> – Journal of Psychoeducational Assessment. Статті по психодіагностиці.
3. <https://journals.sagepub.com/home/top> – Journal «Teaching of Psychology». Статті по психодіагностиці.
4. <https://journals.sagepub.com/home/pss> – Journal «Psychological Science». Статті по психодіагностиці.
5. <https://econtent.hogrefe.com/journal/jpa> – European Journal of Psychological Assessment. Статті по психодіагностиці.
6. <https://www.journals.elsevier.com/personality-and-individual-differences> – Journal «Personality and Individual Differences». Статті по психодіагностиці.
7. <https://onlinelibrary.wiley.com/page/journal/14676494/homepage/forauthors.html> – Journal of Personality. Статті по психодіагностиці.
8. <https://www.apa.org/pubs/journals/pas> – Journal «Psychological Assessment». Статті по психодіагностиці.
9. <http://nsj.gov.ua/files/1448287570>Етичний%20кодекс%20психолога.docx.pdf – Етичний кодекс психолога